

Přípřež.

I. Pojem. II. Požadování dopravních prostředků pro vojenské účely. 1. Všeobecné poznámky. 2. Opatřování dopravních prostředků pro vojenské účely v míru: a) podle zák. č. 68/1932 Sb.; b) zvláštní případy opatřování dopravních prostředků v míru. 3. Opatřování dopravních prostředků pro vojenské účely za mobilisace a ve válce: a) podle zák. č. 117/1924 Sb.; b) podle zákonů o válečných úkonech. III. Požadování dopravních prostředků pro jiné účely veřejné.

I. Pojem. P-í rozuměl předpřevratový právní řád povinné dodání požadovaných dopravních prostředků k použití pro vojenské nebo jiné veřejné účely, a to — nebylo-li výslovně nic jiného stanoveno — za náhradu.

Jak z etymologie slova plyne, měly tu dotčené právní normy na mysli použití hybné síly zvířecí (zejména koňských spřežení) s příslušným povozem nebo bez něho. Výraz „přípřež“ pozdější normy se zřetelím k vývoji dopravních prostředků a změněným poměrům opouštějí; tak se nevykytuje již ani v zákonech o válečných úkonech č. 236/1912 ř. z. a zák. čl. LXVIII/1912, ani v zák. č. 117/1924 Sb., ani v § 39 zák. č. 329/1921 Sb. resp. v § 53 (1) d zák. č. 177/1927 Sb., ačkoliv i tu jde o věci, které pojmově vyhovují definici p-e, jak byla právě podána. Ani nový zákon o požadování dopravních prostředků pro vojenské účely v míru č. 68/1932 Sb. výrazu „přípřež“ nepoužívá, takže tento výraz z terminologie našeho právního řádu — nepřihlíží-li se k některým starším právním ustanovením — vůbec vymizí, ježto změněným poměrům neodpovídá. Uvedené nové zákony a zejména pak zák. č. 68/1932 Sb. mluví jen o požadování, povinném odevzdání a přechodném použití dopravních prostředků k různým dopravním účelům v zájmu veřejném.

P. v uvedeném pojmovém vymezení třeba lišiti od opatřování dopravních prostředků normálním (soukromoprávním) postupem (nájmem). Kdežto p. resp. povinné odevzdání požadovaných dopravních prostředků k použití v zájmu veřejném se zakládá na normách práva veřejného, které ukládají držitelům, jichž se to týká, povinnost, na vyzvání příslušných orgánů odevzdati v zájmu veřejném dopravní prostředky k použití, a o právních poměrech z toho vznikajících se rozhoduje řízením správním, jest opatřování dopravních prostředků soukromoprávním postupem případem obvyklého soukromoprávního jednání,

o němž platí všeobecná právní ustanovení a jež není z kognice řádných soudů vyňato (viz též násl. rak. spr. soudu Budw. 2905 A/1904).

Právní normy, které se zabývají institutem p-e resp. povinného odevzdání dopravních prostředků k dopravním účelům v zájmu veřejném, zmiňují se jednak o požadování dopravních prostředků pro účely vojenské (t. zv. vojenská p.), jednak o požadování dopravních prostředků pro jiné účely v zájmu veřejném.

II. Požadování dopravních prostředků pro vojenské účely.

1. Poznámky všeobecné. Opatřování dopravních prostředků pro vojenské účely věnoval právní řád od dávných dob zvláštní pozornost. Tato věc měla zvláštní význam zejména v dobách dřívějších, kdy opatřování dopravních prostředků normálním způsobem bylo nanejvýše obtížné, ne-li vůbec nemožné, avšak nepozbyla na svém významu ani nyní, zejména pokud jde o doby mimořádné (válečné), nebo o zvláštní případy v dobách mírových, o nichž se příslušná právní ustanovení zmiňují.

Původně platil o vojenské p-i cís. patent z 13. VII. 1748 (regulament) a josefinský regulativ o p-i z 21. VIII. 1782 s četnými pozdějšími změnami, doplňky a vysvětlivkami, jakož i speciální ustanovení platná pro jednotlivé zemské oblasti. Tyto předpisy, pokud jednaly o vojenské p-i, byly nahrazeny v r. 1905 novým zákonem o vojenské p-i z 22. V. 1905, č. 86 ř. z., k němuž bylo vydáno prov. nař. z 22. V. 1911, č. 95 ř. z. Na uherském území býv. monarchie platilo po té stránce ustanovení § 13 zák. čl. IX/1844 o úpravě veřejných prací, stanovící, že při vojenských pochodech obcemi a o potřebné p-i k dopravě nákladů potřebných pro vojsko zůstávají až do další zákonné úpravy v platnosti staré zvyklosti (praxe); tyto zvyklosti byly částečně shrnuty ve vyhlášce zmocněného civilního komisaře z 16. II. 1850, cirk. nař. býv. min. honv. č. 43489/1874, 42103/1872 a 1025/IV/1876.

Tyto předpisy přešly i do čs. právního řádu, takže v zemi České a Moravskoslezské platil až do 31. XII. 1932 zák. č. 86/1905 ř. z. s prov. nař. č. 95/1911 ř. z. a v zemi Slovenské a Podkarpatoruské citovaná uherská právní ustanovení; jen sazby, které platila vojenská správa jako náhradu za poskytnutí p-e, byly upraveny pro celé území republiky jednotně, a to zák. č. 388/1922 Sb., jehož platnost byla prodloužena zák. č. 255/1923 Sb.

Dne 1. I. 1933 nabyl účinnosti nový zákon o požadování dopravních prostředků pro vojenské účely v míru z 12. V. 1932, č. 68 Sb., kterým bylo dosaženo žádoucí jednotnosti zákonných předpisů v celém území ČSR. K provedení tohoto zákona bylo vydáno vlád. nař. z 22. XII. 1932, č. 193 Sb., a v oboru vojenské správy krom toho ještě zvláštní vojenský služební předpis B-VI-1 pro potřebu vojenských orgánů.

Pokud jde o požadování dopravních prostředků pro vojenské účely za mobilisace a ve válce, platí ustanovení zvláštní, a to jednak zákon o válečných úkonech (č. 236/1912 ř. z. a zák. čl. LXVIII/1912), jednak zákon o požadování dopravních prostředků č. 117/1924 Sb., který se vztahuje též na opatření dopravních prostředků pro vojenské účely v dobách mimořádných, bylo-li nařízeno mimořádné povolání zálohy a náhradní zálohy k výjimečné činné službě podle § 27 branného zákona.

O právní povaze závazku k poskytování dopravních prostředků pro vojenské účely viz heslo „Břemena vojenská“, II, 3a. Jsou to veřejná břemena, o nichž jedná soustavně O. Mayer: Deutsches Verwaltungsrecht, II. díl, § 47; dále W. Jellinek, Verwaltungsrecht, 1. vyd., str. 400; Hermann Herrnritt: Grundlehren des Verwaltungsrechtes, § 34.

2. Opatřování dopravních prostředků pro vojenské účely v míru.

a) Podle zák. č. 68/1932 Sb. Zák. č. 68/1932 Sb. převzal v podstatě systematiku a zásady zák. č. 86/1905 ř. z., v podrobnostech však upravil věc nově se zřetelem k změnám poměrům a nabytým zkušenostem. Nejpodstatnější novotou je ustanovení, že pro vojenské dopravní účely v míru lze požadovati — vedle tažných a jezdeckých zvířat, soumarů a vozů — též motorová vozidla, což se odůvodňuje jak stále stoupajícím počtem těchto vozidel, tak i výhodností rychlé dopravy; pojem motorových vozidel vymezuje osnova obdobně, jak to činí zák. č. 117/1924 Sb. v § 32 (1). Výrazu „přípřež“ nový zákon již vůbec nepoužívá.

Požadovací právo přiznává zákon jen pro dopravu vojenských osob a jejich zavazadel při vojenských cvičeních, při vojenských asistencích a při stěhování posádek; mimo tyto případy pak jen tehdy, není-li možno vojenské osoby při vykonávání jejich služby jinak včas dopravit. Pro obvyklou místní dopravu nelze — stejně

jak tomu bylo podle zák. č. 86/1905 ř. z. — dopravní prostředky požadovati, při čemž nový zákon výslovně stanoví, že touto dopravou sluší rozuměti dopravu vojenských osob a materiálu v okrsku posádky, v níž je vojenský útvar, ústav nebo úřad trvale ubytován, a dopravu do vzdálenosti 5 km mimo tento okrsek.

Povinnost poskytovat dopravní prostředky ukládá zák. č. 68/1932 Sb. stejně jako dříve platný zák. č. 86/1905 ř. z. všem držitelům dopravních prostředků, nejsou-li podle zákona osvobozeni; při tom se stanoví ještě výslovně, že se držitel, který byl k dodání dopravního prostředku vybrán, ponechává na vůli, zda chce poskytnout svůj vlastní dopravní prostředek nebo opatřiti za něj na své útraty rovnocennou náhradu.

Povinnost dáti dopravní prostředky pro vojenské účely postihuje podle zákona i stát (počítajíc v to i státní podniky). K provedení tohoto ustanovení stanovilo vlád. nař. č. 193/1932 Sb., že pro státní lesy a statky a vojenské lesní podniky platí po té stránce též ustanovení jako pro držitele dopravních prostředků nestátních. Používání jiných státních dopravních prostředků k vojenským účelům bude se řídit směrnicemi, na nichž se dohodne ministerstvo národní obrany se zúčastněnými ministerstvy; týmž způsobem bude též stanoveno, jak a kde se tyto dopravní prostředky požadují a jaké vzájemné závazky z toho vznikají pro vojenskou správu a pro dotčené odvětví státní správy, jemuž požadovaný dopravní prostředek náleží.

Byl-li dopravní prostředek požadován i s průvodcem (vozkou, řidičem), je držitel dopravního prostředku, obcí určený, povinen, má-li k tomu potřebnou způsobilost, dopravní prostředek sám řídit anebo se postarati o vhodného zástupce. Není-li mu to možné, je povinen to oznámiti ihned obci, která potřebného průvodce určí z osob v obci bydlících a k tomu způsobilých; osoba, kterou obec takto určí, je povinna tomuto vyzvání vyhověti. Od povinnosti řídit dopravní prostředky jsou osvobozeni veřejní zaměstnanci (funkcionáři), zaměstnanci podniků sloužících veřejné dopravě nebo jiným naléhavým zájmům veřejným, byl-li by jich použitím k obsluze požadovaných dopravních prostředků ohrožen výkon jejich služby (funkce); viz k tomu k § 5 vlád. nař. č. 193/1932 Sb.

Dopravní prostředky nelze požadovati přímo na jejich držitelích, nýbrž pro-

střednictvím obce, která je povinna se o dodání dopravních prostředků postarati co možná stejnoměrným rozvržením povinnosti na zavázané subjekty; při větší potřebě, na kterou výkonnost obcí, v nichž mají být dopravní prostředky dodány, ani obcí okolních (k § 4 [4] vládn. nař. č. 193/1932 Sb.) nestačí, požadují se dopravní prostředky prostřednictvím příslušných okresních úřadů.

Dopravní prostředky lze požadovati buď pro jízdu cílovou (na určité místo předem určené), nebo pro jízdu dobovou (na určitou dobu, zpravidla na půldny [do 6 hod.], nebo na celé dny [přes 6 hod.], výjimečně i na několik dnů).

O náhradě za dopravní prostředky pro cílovou jízdu platí v podstatě tytéž zásady jako o náhradě za přímou jízdu podle zák. č. 86/1905 ř. z. Použije-li se dopravního prostředku též k jízdě zpáteční, přísluší za ni $\frac{1}{4}$ náhrady za jízdu tam. U dobové jízdy se poskytuje náhrada při celodenní jízdě podle kilometrové vzdálenosti, která je pro jednotlivé druhy dopravních prostředků různě stanovena (150 km u osobních automobilů, 120 km u lehkých a 80 km u těžkých nákladních automobilů, 50 km u traktorů a 30 km u tažných zvířat a vozidel pro zvířecí potah) a při jízdě polodenní podle poloviční kilometrové vzdálenosti právě uvedené.

Sazby náhrad zákon přímo nestanovil, nýbrž odkázal po té stránce na vládní nařízení. Vládn. nař. č. 193/1932 Sb. stanovilo tyto sazby jednotně pro oblast celé republiky, stejně tak jako i náhradu průvodcům dopravních prostředků, určeným obcí podle § 8 (5) zákona. Tyto sazby mají být periodicky přezkoušeny, zpravidla vždy v období pětiletém; toto období může být zkráceno, ukáže-li se toho potřeba vzhledem k nepřiměřenosti sazby.

Nárok na náhradu škody vzniklé na dopravním prostředku v době, kdy byl poskytnut k vojenským dopravním účelům, třeba ohlásiti do 7 dnů po propuštění dopravního prostředku a jde-li o vady skryté, do 21 dnů u příslušného okresního úřadu.

Ježto požadovací právo bylo rozšířeno i na motorová vozidla, stanovil zák. č. 68/1932 Sb. výslovně, že pokud jde o odpovědnost za škody způsobené provozem motorového vozidla, sluší míti po dobu, po kterou bylo toto vozidlo v použití vojenské správy, vojenskou správu za vozebního podnikatele, jemuž bylo vozidlo pře-

necháno k provozu na jeho vlastní účet a nebezpečí; to má význam vzhledem k ustanovení § 1 zák. č. 162/1908 ř. z., podle něhož vozební podnikatel ručí na místě vlastníkovi za škody způsobené provozem motorového vozidla, bylo-li mu toto vozidlo v době škodné události přenecháno k provozování na vlastní účet a nebezpečí.

Zvláštní ustanovení má zák. č. 68/1932 Sb. o plavebních dopravních prostředcích. Požádá-li totiž o to vojenská správa, je každý držitel takových dopravních prostředků povinen, poskytnouti je i se zaměstnanci, a to za náhradu vlastních skutečných nákladů a za náhradu ztrát a škod, které mu tímto poskytnutím dopravních prostředků snad vzniknou. To platí i o plavidlech, která mají domovský přístav v ČSR., avšak jsou v době, kdy o ně vojenská správa požádá, mimo státní území.

Ustanovení zák. č. 68/1932 Sb. se vztahují — stejně tak jako předpisy dříve platné — obdobně též na požadování dopravních prostředků pro účely četnictva při vykonávání bezpečnostní služby v míru.

b) Zvláštní případy opatřování dopravních prostředků v míru. Dojde-li za zvláštních poměrů v míru k mimořádnému povolání zálohy a náhradní zálohy k výjimečné činné službě podle § 27 branného zákona č. 193/1920 Sb. ve znění zák. č. 53/1927 Sb., opatří si vojenská správa potřebné dopravní prostředky podle ustanovení zák. č. 117/1924 Sb.; o tom pak platí to, co je uvedeno dále pod č. 3.

Pro úplnost sluší se ještě zmíniti o povolávání dopravních prostředků na t. zv. mobilizační cvičení na zkoušku. Zák. č. 117/1924 Sb. stanoví totiž v §§ 25, 31 (11), 42 a 43 (5), že může být v míru nařízeno způsobem tam popsáním s náležitým zřením k hospodářským poměrům a zájmům držitelů dopravních prostředků výjimečné povolání evidenčních dopravních prostředků a třeba-li i neevidenčních vozidel pro zvířecí potah a neevidenčních koní na mobilizační cvičení na zkoušku, v kterémžto případě jsou držitelé dotčených dopravních prostředků povinni odevzdati je vojenské správě k přechodnému použití za přiměřenou náhradu, jejíž výši stanoví vládní nařízení. V tomto případě neplatí tedy o povinném dodání dopravních prostředků všeobecná ustanovení, která jinak v míru o opatřování dopravních prostředků platí, nýbrž zvláštní ustanovení zák. č. 117/1924 Sb.

3. Opatřování dopravních prostředků pro vojenské účely za mobilisace a ve válce.

a) Podle zák. č. 117/1924 Sb. To, co bylo uvedeno pod č. 2, platí jen pro dobu mírovou. Pro mobilisaci a válku platí jiná právní ustanovení. Potřebu dopravních prostředků, kterou nemá vojenská správa zajištěnu vlastními dopravními prostředky, opatří si podle zák. č. 117/1924 Sb. nebo podle zákonů o válečných úkonech (č. 236/1912 ř. z. a zák. čl. LXVIII/1912).

Podle zák. č. 117/1924 Sb. (k němuž bylo vydáno prov. nař. č. 220/1924 Sb. ve znění vládn. nař. č. 159/1930 Sb.) mají být vojenské správy odevzdány, jakmile bylo nařízeno povolání evidenčních dopravních prostředků, všechny takové dopravní prostředky; o tom, co sluší rozuměti evidenčním dopravním prostředkem, viz heslo „Břemena vojenská“, II, 3b. Vedle toho lze podle téhož zákona povolati též povozy pro zvířecí potah, koně (muly, mezky a osly) neevidenční, jakož i ostatní tažná zvířata s příslušnými postroji, jezdeckým anebo soumarským výstrojem, je-li toho třeba.

Dopravní prostředky povolání podle zák. č. 117/1924 Sb. přejímá vojenská správa buď do vlastnictví nebo do užívání. Převzetí do vlastnictví nespadá do rámce naší úvahy; naproti tomu odevzdání a převzetí dopravních prostředků do užívání podle zák. č. 117/1924 Sb. vyhovuje pojmově všem znakům povinného dodání dopravních prostředků (p-e), jak byl tento pojem nahoře vyložen, při čemž ovšem — na rozdíl od doby mírové — je doba užívání zpravidla delší. O koních převzatých do užívání stanoví citovaný zákon výslovně, že po 60denním užívání, ode dne převzetí počínajíc, přecházejí ex lege do vlastnictví vojenské správy.

Za užívání dopravních prostředků přísluší jejich držitelům nárok na náhradu ze státní pokladny, jejíž výši stanoví vládní nařízení; převezme-li vojenská správa dopravní prostředky původně do užívání a teprve později do vlastnictví, započítá se do obecné ceny částka, jež byla zaplácena za užívání.

Dopravní prostředky převzaté do užívání je vojenská správa povinna — nepřevzala-li jich dodatečně do vlastnictví nebo nepřešla-li do jejího vlastnictví přímo ex lege — vrátiti nejpozději posledním

dnem demobilisačním; vrácení se děje komisionálně.

Vojenská správa je povinna nahraditi držiteli též škodu, která byla na vrácených dopravních prostředcích způsobena v době, kdy byly v užívání vojenské správy. Držitel takového dopravního prostředku je však povinen nárok na náhradu škody uplatniti před převzetím dopravního prostředku; není-li možno o vadách vrácených předmětů se přesvědčiti ani jejich odborným přezkoušením (jež třeba při komisi na žádost držitelovu provést), anebo jde-li o vady skryté, lze uplatniti nárok na náhradu škody i po převzetí dopravního prostředku, a to nejpozději do 4 neděl ode dne převzetí, pod podmínkou, že dotčená vada byla úředně zjištěna nejpozději do 15 dní ode dne převzetí. O nárocích na náhradu škody rozhoduje meziministerská komise zřízená při ministerstvu národní obrany; vládn. nař. č. 220/1924 Sb. svěřilo na základě zákonného zmocnění komisím zřízeným u zemských a okresních úřadů, aby za předpokladů uvedených v tomto nařízení vyřizovaly takové nároky samy.

b) Podle zákonů o válečných úkonech. § 10 zák. č. 236/1912 ř. z. a zák. čl. LXVIII/1912 stanoví, že na každém držiteli zapřaženého povozu nebo zvířete k dopravě osob nebo břemen způsobitelného může býti požadováno, aby tento dopravní prostředek přenechal přiměřeně vstrojený státu k použití pro povozní (soumarskou) službu; obdobnou povinnost ukládá § 11 týchž zákonů držitelům motorových vozidel a § 12 držitelům plavidel a letadel.

Tato povinnost se týká všech právě uvedených dopravních prostředků, nejsou-li zákonem výslovně z ní vyňaty. I toto povinné dodání dopravních prostředků má pojmově všechny znaky p-e, jak byly v úvodu uvedeny.

Není-li držitel dopravního prostředku vyňat z povinnosti k osobním úkonům podle citovaných zákonů o válečných úkonech, může mu býti uložena povinnost, aby konal u svého dopravního prostředku službu jako vozka (průvodce zvířat); může však místo sebe poslati vhodného zástupce. Není-li mu to možno, určí vozku (průvodce) obec z osob k osobním úkonům zavázaných.

Za užívání dopravních prostředků podle zákonů o válečných úkonech přísluší držiteli náhrada, kterou stanoví u povozů pro zvířecí potah, zvířat a motorových vozidel

vládní nařízení (viz nař. č. 23/1918 ř. z. a nař. č. 913/1918 H. M. a vládní nař. č. 384/1921 Sb.), a u plavidel a letadel komisionální odhad.

Byly-li dopravní prostředky v době, kdy byly v užívání vojenské správy podle zákonů o válečných úkonech, poškozeny, mimořádně opotřebený nebo zničeny, přísluší držiteli nárok na náhradu škody. Nárok tento je však vyloučen, jestliže škoda vznikla vinou držitele nebo jeho osob, které k řízení (průvodu) spolu s dopravním prostředkem dodal. Za obvyčejné opotřebení zvláštní náhrada škody nepřisluší.

Není-li držitel dopravního prostředku s náhradou, jež mu byla za užívání dopravního prostředku anebo za jeho poškození (zničení) vyměřena, spokojen, může podle § 33 zákonů o válečných úkonech domáhati se do 6 měsíců od zániku povinnosti k válečným úkonům přezkoumání a nového určení náhrady; nárok takový projednávají zvláštní komise pro válečné úkony, zřízené u úřadů okresních, zemských a u ministerstva národní obrany (§ 33 cit. zák. o válečných úkonech, čís. nař. č. 249/1916 ř. z. a zák. čl. XXIII/1916).

Pokud se týče vzájemného vztahu mezi opatřováním dopravních prostředků podle zákonů o válečných úkonech a podle zák. č. 117/1924 Sb., uvedla důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona na posledním místě uvedeného (č. tisku 4397 posl. sněm. z r. 1924) v poznámkách k § 56, že navrhovaný zákon (t. j. zák. č. 117/1924 Sb.) je určen především pro požadování dopravních prostředků v předvídaných případech, hlavně pro hromadné požadování; zákon o válečných úkonech pak obsahuje ustanovení jak pro tento případ, tak i pro nepředvídané případy, zvláště pro ojedinělé požadování, vynucené okamžitou potřebou.

III. Požadování dopravních prostředků pro jiné účely veřejné. Požadování dopravních prostředků pro jiné (nevojenské) dopravní účely veřejné není upraveno do takových podrobností jako požadování dopravních prostředků pro účely vojenské. Platí o něm namnoze zastaralé předpisy, o jejich platnosti, použitelnosti a proveditelnosti mohou být závažné pochybnosti.

Rak. s. s. ve svém nálezu Budw. 12719/1891 vyslovil, že p-i sluší rozuměti takovou dopravou osob a věcí, kterou podle příslušných zákonných ustanovení provádějí držitelé zvířat poskytnutím těchto

zvířat a třeba-li i poskytnutím povozů v zemi obvyklých, při čemž každý občan, který taková zvířata nebo povozy ve svém držení má, je povinen, tato zvířata nebo povozy za přiměřenou náhradu státu k dopravním účelům poskytnouti (podobné pojmové vymezení je též v nálezu téhož soudu Budw. 2905 A/1904).

Uvedeme zde některá právní ustanovení, která se o této věci zmiňují. Základní právní podklad bývá spatřován v čís. patentu z 13. VII. 1748 (Sammlung aller k. k. Verordnungen und Gesetze vom Jahre 1740 bis 1780, 1. sv., č. 51), obsahujícím též regulativ o p-i (viz Keldorferův článek „Vorspann“ v Öst. Staatswörterbuch, 4. sv.); o tomto patentu, jakož i o josefinském regulativu o p-i z 21. VIII. 1782 (Handbuch der unter der Regierung Kaiser Josef II. für die k. k. Erbländer ergangenen Verordnungen und Gesetze, III. sv., str. 154 a násl.) viz též Mayrhofer, Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst, 7. sv., str. 685 a násl. Pro jednotlivé země byly vydány podrobnější předpisy zvláštní.

Dekret dvorské komory z 21. V. 1812 (Sb. z. pol., 38 sv., str. 225) stanovil, že úředníci mají zpravidla své služební cesty vykonávat s použitím poštovních jízd a jen není-li jich, smějí si najmouti povoz za levnou náhradu v místě obvyklou; ty osoby však, pro něž bylo používání p-e zákonitým anebo obvyklým, anebo to bude v budoucnosti nařízeno, mají i na přístě používati p-e. Nař. min. vnitra, spravedlnosti a financí č. 169/1854 ř. z. stanovilo v § 8, že úředníci mohou na svých služebních cestách, při nichž podle dosavadních direktiv bylo užívání p-e dovoleno, použití tohoto způsobu opatřování dopravních prostředků i nadále, pakliže by opatření dopravních prostředků soukromoprávním ujednáním bylo obtížné nebo nemožné; v takovém případě mají zaplatiti a zaúčtovat náhradu za p. v zemi obvyklou. Pro úředníky evidence katastru měl podrobnější ustanovení o tom čl. III. zák. č. 84/1883 ř. z. a § 14 zák. č. 83/1883 ř. z.; nyní po té stránce platí ustanovení § 53 (1) d katastrálního zák. č. 177/1927 Sb., podle něhož jsou obce povinny na požádání měřického úředníka opatřiti mimo jiné za ceny v místě obvyklé povozy a potahy na účet státu; mimo to jsou obce povinny, do doby určené měřickým úředníkem, dodat zdarma povozy pro podrobné nové měření (§ 28 [2] téhož zák.), místní triangulaci a polygonisaci.

Zákon o policejním vyhoštění a postrku č. 88/1871 ř. z. rovněž se o p-i zmiňuje a stanoví, že zemský fond zaplatí náklady spojené s dopravou postrkovaných osob.

Trestní soudní řád č. 119/1873 ř. z. stanoví v § 380, že — má-li se obviněný někam na voze dopravit — jsou obce povinny opatřiti náležitou p. a mohou za ni žádati náhradu podle předpisů o p-i vydaných.

Podle požárního řádu českého č. 45/1876 z. z. č. (§ 15) jsou držitelé koní, vznikne-li požár, povinni, podle nařízení obecního úřadu nebo jeho orgánů propůjčiti koně potřebné k zapřažení do stříkaček nebo vozů s vodou, a to střídavě po sobě. Jde-li o pilný případ, může se k účelům hasení použití i takových spřežení, která se náhodou v místě právě nalézají. Za užití koní k těmto účelům má se jejich držitelům, žádají-li o to, dáti přiměřená odměna, kterou ustanoví obecní výbor a má se jim též nahraditi škoda, kterou bez vlastního zavinění utrpěli, mohou-li takovou škodu prokázati. Obdobné ustanovení má zák. č. 35/1873 z. z. mor. a č. 20/1873 z. z. slez.

Podle zák. č. 329/1921 Sb. mohou býti z usnesení obecního zastupitelstva a po předchozím schválení vyššího dohlédacího úřadu v případě potřeby naprosto nezbytné (podle prov. nař. č. 143/1922 Sb. pravidelně jen tehdy, kdyby jinak nebylo obci vůbec anebo jen s nepoměrně velkým nákladem možno provésti práce, pro které se služba požaduje) pro potřebu obce žádaný služby (ruční, potahy nebo motorová vozidla). K službám potahy (motorovými vozidly) jsou povinni všichni majitelé těchto dopravních prostředků v obci podle poměru počtu potahů (motorových vozidel), které mají, nejsou-li podle zákona výslovně osvobozeni. Při službách potahy nebo motorovými vozidly musí podle vlád. nař. č. 143/1922 Sb. službou povinná osoba buď potah nebo motorové vozidlo sama obsluhovati nebo osobu k tomu způsobilou opatřiti. Ten, kdo byl k vykonávání služby vyzván, může se na svůj náklad dáti zastupovati, anebo může se peněžitou náhradou, potřebnou k sjednání schopného náhradníka, vykoupiti, a to jak ze služeb ručních, tak i ze služeb potahem nebo motorovým vozidlem; náhradní peníz se tu má vyměřiti podle průměrných mezd (cen) v obci v době provádění práce platných a nikoliv podle osobních poměrů toho, od něhož se služba po-

žaduje. V případě nouze, na př. při živelní pohromě, nemusí býti vyčkáváno schválení vyššího dohlédacího úřadu, obec je však povinna, požadující tu neb onu službu, současně učiniti o tom oznámení vyššímu dohlédacímu úřadu a žádati za dodatečné schválení. Těmito ustanoveními byla zrušena dřívější ustanovení jednotlivých obecních zřízení, tuto věc upravujících, na př. § 88 obec. zřiz. čes. č. 7/1866 z. z. č., § 79 obec. zřiz. mor. č. 4/1864 z. z. mor. atd. (§ 57 zák. č. 329/1921 Sb. a k § 57 vlád. nař. č. 143/1922 Sb.).

Jaroslav Vorel.

Přísaha a slib.

Přísahou rozumíme slavnostní projev, při kterém se ten, kdo přísahu pronáší, dovolává Boha nebo některé jiné hodnoty náboženské, mravní či citové na důkaz toho, že něco je pravda nebo že něco je jeho opravdovým úmyslem. Přísaha má ovšem po většině vztah k víře toho, kdo přísahá, třebaže jsou známé přísahy nejen k Bohu nebo k jiným autoritám nadpозemským, nýbrž i k jiným osobám či věcem. V době novější nahrazuje se přísaha stále častěji pouhým slibem. Slib nastupuje na místo přísahy leckdy i tam, kde osoba slibující není bez náboženského založení; slib však stačí na to ukázati, že k opravdovosti toho, co má býti stvrzeno nebo jako úmysl projevováno, není třeba dokládati se něčím jiným nežli svou vlastní osobností (čestné slovo, slib na své svědomí).

Bylo již řečeno, že přísaha buď utvrzuje pravdivost toho, co je vypovídáno, anebo dotvrzuje vážnost úmyslu, který je projevován. V obou případech je účel přísahy týž, avšak právní účinky jsou zcela rozličné. Je proto třeba o přísaze a slibu pojednati v obojím směru samostatně.

I. Důležitost toho, aby před soudy a státními úřady vůbec vypovídána byla pravda, vedla již v prvních počátcích soudního zřízení k tomu, že bylo používáno na důkaz potvrzení pravdivosti výpovědi přísahy. Ovšem v dobách, kdy nadpозemským zjevům byla přikládána zázračná moc, byl také význam přísahy jiný nežli je tomu dnes. Ještě v Josefínském všeobecném soudním řádu (patent z 1. V. 1781, č. 13 sb. z. soudních), který je kodifikací obecného procesu německého a opíral se hlavně o proces římskokatolický, byla přísaha přímo